

**BOSHLANG`ICH SINFLARGA PERIMETR HAQIDA
TUSHUNCHA BERISH.****Shoyimova Farangiz Mustafo qizi ¹**¹ *Qarshi DU "Boshlang`ich ta`lim yo`nalishi"*

2- kurs iqtidorli guruh talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received:17.03.2025**Revised: 18.03.2025**Accepted:19.03.2025**ushbu maqolada boshlang`ich sinf o`quvchilariga
perimetr tushunchasi uni qanday tushuntirish va
misollar yordamida keltirilgan.***KALIT SO`ZLAR:***perimetr, o`lchov
birliklari, ko`pburchak,
ko`pyoq, perimetrik
shakl.*

KIRISH. Perimetr qadimgi yunonchadan olingan bo`lib yopiq egri chiziqning uzunligi. Perimetрни hisoblash uchun uning hamma tomonlarini qo`shish kerak.Ko`pburchakning perimetri uning hamma tomonlari yig`indisiga teng.

Perimetr geometrik shaklning barcha tomonlarining umumiy uzunligidir.Oddiy qilib tushuntirganda perimetрни topish uchun biz geometrik shaklning barcha tomonlarining uzunligini o`lchashimiz va natijada olingan qiymatlarni qo`shishingiz kerak.Uzunlik o`lchagich, lentao`lchovi,o`lchash tasmasi va boshqalar kabi umumiy o`lchov moslamasi bilan hisoblanadi.

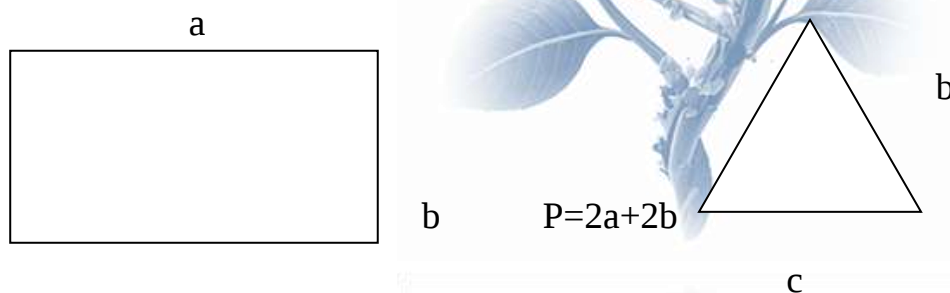
O`lchov birligi mos ravishda santimetr,metr,millimetr va boshqa uzunlik o`lchovidir.Ko`pburchakning yon tomoni uzunligi o`lchash moslamasini bir

ucchudan ikkinchisiga qo'llash orqali hisoblanadi. Qurilmani bo'linish miqyosining boshlanishi vertikallardan biriga to'g'ri kelishi kerak. Ikkinchi raqamli qiymat, boshqa uchi tushadigan va ko'pburchak tomonining uzunligi. Xuddi shu tarzda, rasmning yon tomonlarining barcha uzunliklarini o'lchash va natijada olingan qiymatlarini qo'shish kerak. Perimetr uchun o'lchov birligi shaklning yon tomonlarini o'lchash uchun ishlatiladigan bir xil birlikdir.

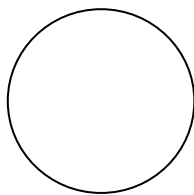
To'rtburchakning perimetri nima? Bundan tashqari, bu raqamning barcha uzunluklari yig'indisidir. Ammo to'rtburchaklar ikkala tomonda ham bir xil ma'noga ega bo'lgani uchun, perimetrni hisoblashda biz ikkita uzunlikni qo'shishimiz mumkin.

Kundalik hayotda perimetrlarni hisoblash juda ko'p sohalarda qo'llaniladi, lekin qurilish, geodezik, topografik, arxitektura, rejalashtirish ishlarini bajarishda ko'proq. Ammo perimetrni hisoblashda qo'llash doirasi, albatta yuqorida aytilganlar bilan cheklanmaydi. Perimetrni hisoblash zarurati ko'pincha to'siqlarni o'rnatish uchun qancha material kerakligini bilishingiz kerakligi bilan bog'liq.

Hatto oddiy xonadon uchastkasi ham uni panjara bilan o'rab olish uchun perimetr o'lchoviga muhtoj.

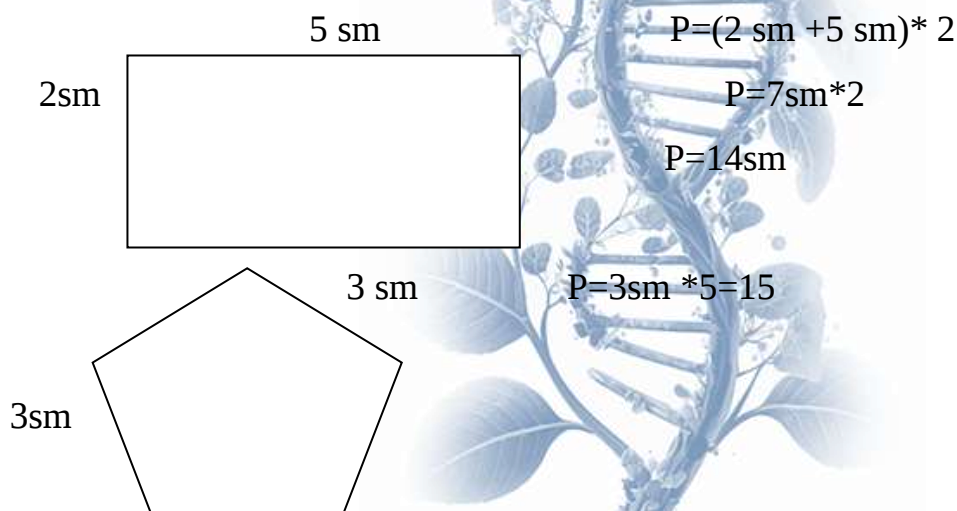
Har qanday yopiq geometrik shakl geometrik shakl perimetrga ega.

Aylananing perimetr ko`pincha uning uzunligi deb ataladi. Perimetr uzunligi birligiga mm, sm, dm, m, km lar keradi.

Barcha ko`pburchaklar uchun perimetrni topish har tomonning uzunligini qo`shish bilan qisqartiriladi, ya`ni ko`pburchakning perimetri har doim uning tomonlarining uzunliklari yig`indisiga teng bo`ladi.

Masalan:

Chunki berilgan ko`pyoq muntazam beshburchak. Muntazam ko`pyoqlarning tomonlari har doim teng bo`ladi.

3-sinf o`quv dasturi ko`pburchaklarni va ularning xususiyatlarini o`rganishni nazarda tutadi . To`rtburchak va maydonning perimetrlarini qanday topish uchun

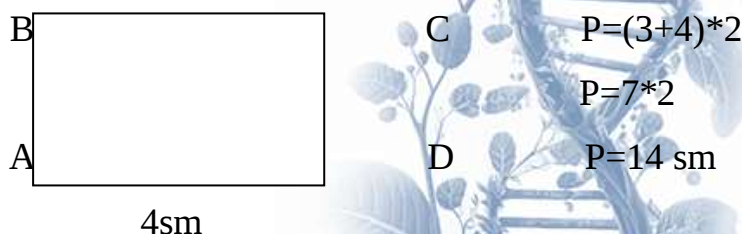
ushbu tushunchalar nimani anglatishini bilib olaylik .Perimetr va maydonni topish ba`zi atamalarni bilishni talab qiladi.Bularga quyidagilar kirtadi:

1.To`g`ri burchak. Nuqta shaklida umumiy kelib chiqishga ega bo`lgan 2 nurdan hosil bo`lgan.

2.To`rtburchak.Bu to`rtburchaklarning barchasi to`g`ri burchak.Uning yon tomonlari uzunlik va kenglik deb nomlanadi.

3.Maydon.Bu to`rtburchaklar ,ularning tomonlari tengdir.Ko`pburchaklar bilan tanishganda,ularning uchlari ABCD deb atash mumkin. Matematikada chizmalarda nuqtaning nomlarini lotin alifbosidagi harflar bilan nomlash odatiy holdir.

Masala 1. ABCD uchlari bilan 3 sm va 4 sm uzunlikdagi to`rtburchaklar chizing.ABCD to`rtburchakning perimetrini toping.

Masala 2.Tomonlari 5 sm ,4 sm , 3 sm bo`lgan uchburchakning perimetri qanday topiladi?

Yechish:Oldin tasavvur hosil qilishi uchunn uchburchakni chizib uning tomonlarini belgilab chiqamiz.

Javob: Perimetr 12 sm

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Berdiyev B. R., “Matematika o‘qitish metodikasi” (Mustaqil ish va kurs ishlarini bajarish ta’lim texnologiyasi). O‘quv qo‘llanma Qarshi. “Fan va ta’lim” nashriyoti. 2022 yil

2. Berdiyev B. R., Oliy ta’lim muassasalari talabalari mustaqil ta’limini boshqarishning nazariyasi va metodikasi. Monografiya Qarshi. “Fan va ta’lim” nashriyoti. 2022 yil.

3. Berdiyev B. R. “Matematika o‘qitish metodikasidan talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish yo‘llari”. “Mug‘allim hem uzluksuz bulumlendiruo” Ilimiy - metodikaliq jurnal. Nukus, №4-2 2020 jil, 76-79 b.

4. Berdiyev B. R. “Matematika o‘qitish metodikasi fanini o‘qishda matematik tarkib bilan ishlashda talabalarning mustaqil ishlarini uslubiy ta’minlash tizimi” “TDPU ilmiy axborotlari”, ilmiy–nazariy jurnal 1-son. Toshkent.-2021. 25-28 b.

5. Yo‘ldoshev J.T. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari divergent tafakkurini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish. Monografiya. Qarshi. “Fan va ta’lim” nashriyoti. 2023.–104 b.

6. Sultonova O‘.N. Fizikadan o‘quvchilarning mustaqil o‘quv faoliyatini tashkil etish metodikasi: Avtoref. dis. ... ped. fan. nom. – T.: 2007.– 22b.

7. Самостоятельная работа и академические успехи. Теория, исследования, практика /Материалы пятой международной научно-практической конференции (Минск, 24-25 марта 2005г.). - Мн.: Пропилеи, 2005.